

CIVITTA

\ OHTLIKUD JÄÄTMED

EESMÄRKIDE SEADMISE FOOKUSGRUPP

RIIKLIK JÄÄTMEKAVA 2022-2028

11.01.2023 Helen Biin, Civitta Eesti AS

KESKKONNAMINISTEERIUM

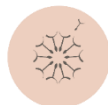
Riigi jäätmekava 2022-2028

Keskkonnakorralduse osakond
20.12.2022

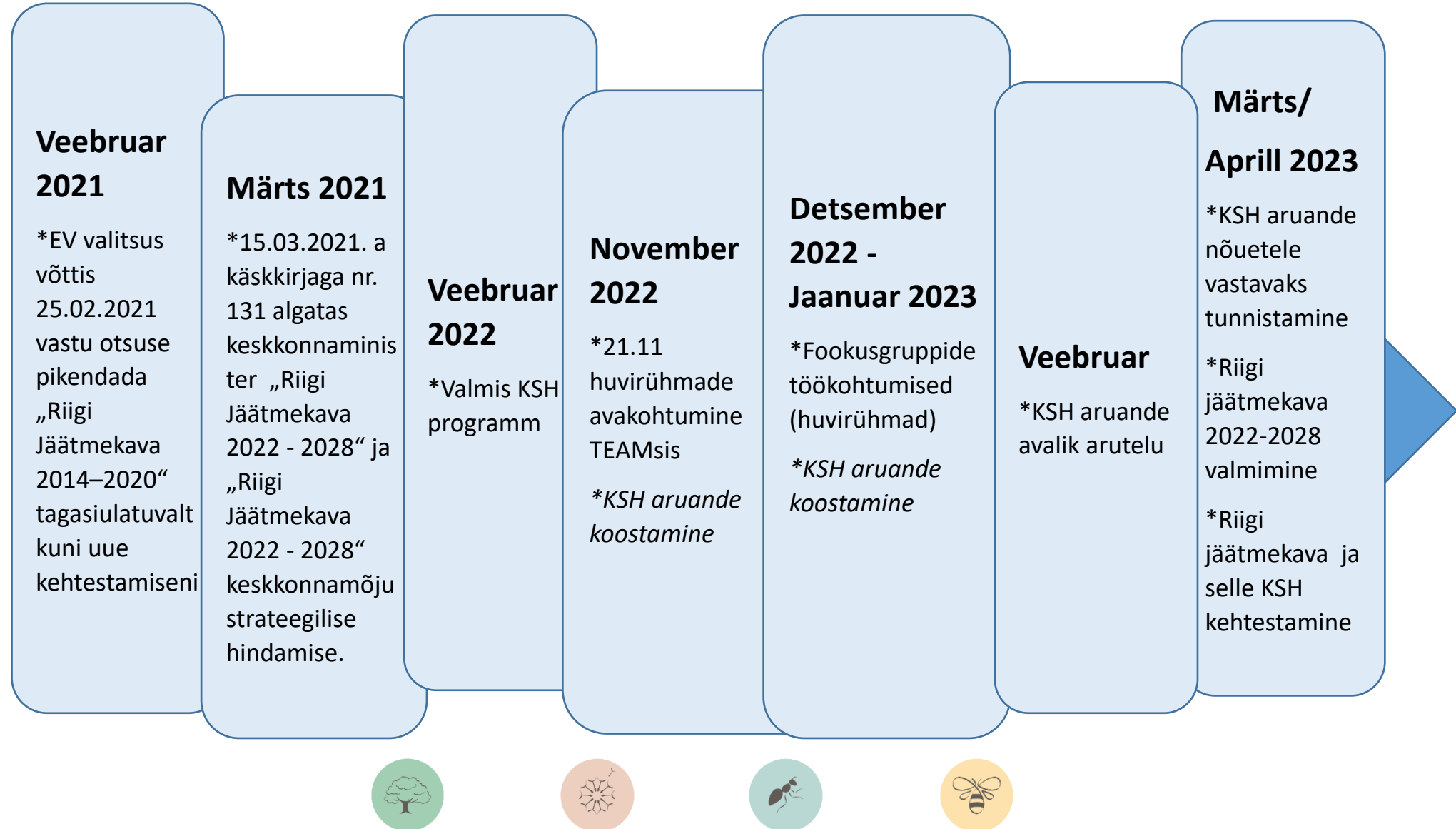

Riigi jäätmekava 2022-2028

- 15.03.2021. a käskkirjaga nr. 131 algatas keskkonnaminister „Riigi Jäätmekava 2022 - 2028“ ja „Riigi Jäätmekava 2022 - 2028“ keskkonnamõju strateegilise hindamise.
- Hetkel on Riigi jäätmekava 2022-2028 (edaspidi riigi jäätmekava) koostamisel. Eelnõu jaoks vajalik materjal on koondatud, alustatud on huvigruppide kaasamisega. KSH programm on valminud ja aruanne koostamisel. Riigi jäätmekava 2022-2028 valmib 2023. aasta alguses.
- Jäätmekava saab olema ka osa uuest koostatavast tulemusvaldkonna „Keskkond“ arengukavast (keskkonnavaldkonna arengukava), mis seob katusdokumendina kõik keskkonna senised kitsamad alavaldkondade strateegilised arengudokumendid üheks tervikuks. Jäätmekava integreeritakse keskkonnavaldkonna arengukavaga (KEVAD) selle protsessi käigus.

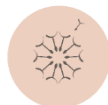

Riigi jäätmekava 2022-2028

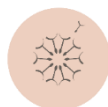
Ohtlike jäätmete fookusgrupi I kohtumine

- Täna esimesel kohtumisel on kavas tutvustada valdkonna hetkeseisu ja eesmärke. Arutelu tulemusena soovime leida teiega koostöös sobivaimad eesmärgid ja võtmekohad valdkonna arendamiseks.
- Tulemas on ka teine seminar (26.01.2023), kus soovime arutada eesmärkide saavutamise meetmeid.
- Riigi jäätmekava 2022–2028 info on leitav Keskkonnaministeeriumi teemalehel <https://envir.ee/jaatmekava>, kuhu lisame jooksvalt materjale juurde.

Visioon aastaks 2028

Jäätmetekke vältimine, toodete korduskasutamine ning parandamine, tekkinud jäätmete liigiti kogumine on igapäevase käitumise osa. Eestis on seda toetav kasutajasõbralik, tõhus, läbipaistev ja toimiv jäätmehierarhiast lähtuv uuenduslik jäätmehooldussüsteem, jäätmetest luuakse uut väärtust toormena.

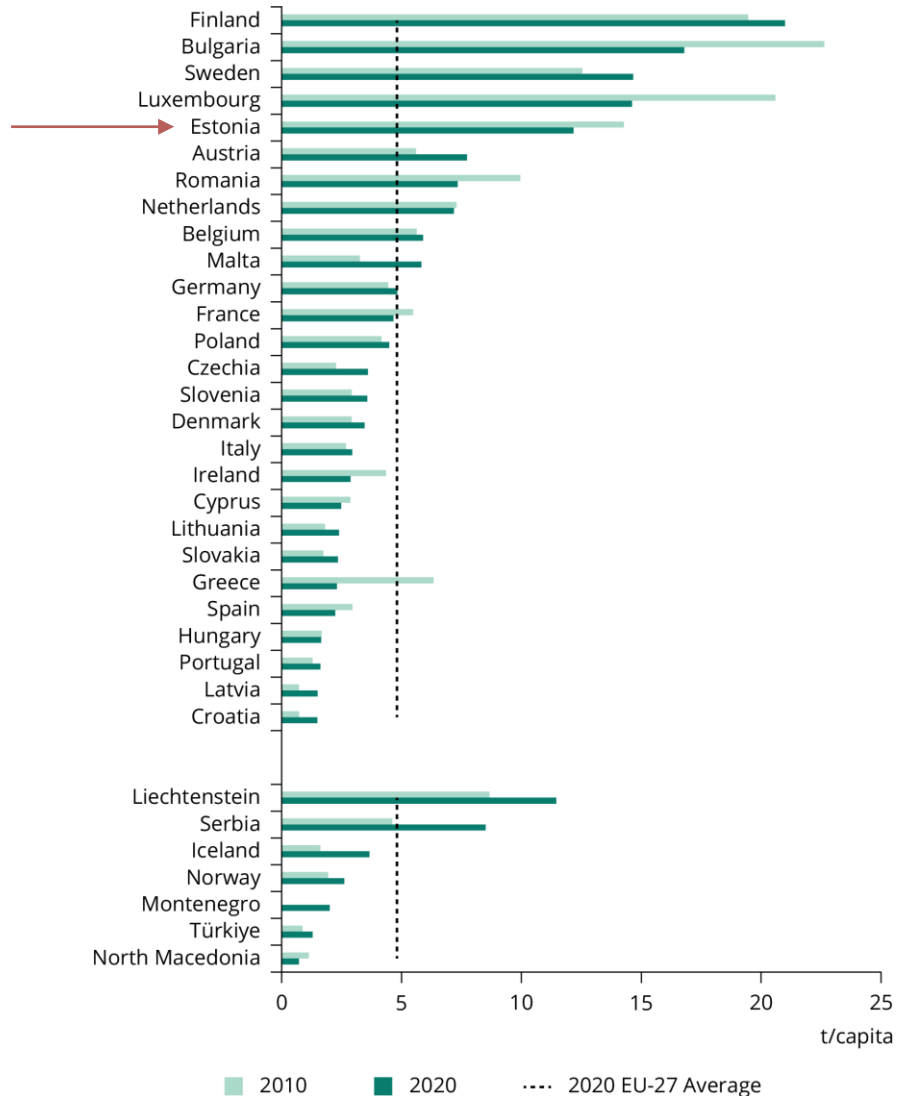
CIVITTA

\ HETKEOLUKORRA
ÜLEVAADE

EUROOPA LIIDUS TEKKIS 2020. AASTAL KESKMISELT 4,8 TONNI JÄÄTMEID ELANIKU KOHTA

JÄÄTMEKE ELANIKU KOHTA ELs 2010 JA 2022 (tonnides, v.a suuremad mineraalsed jäätmed)

- 2010–2018 kasvas EL-27 jäätmeteke kokku 5% (114 miljonit tonni):
 - Ilma suuremaid mineraalseid jäätmeid arvestamata oli jäätmetekke kasv perioodil 7%
 - Perioodil 2010-2020 (sh majanduskasvu aeglustanud COVID-19 pandeemia periood) vähenes jäätmeteke EL-is elaniku kohta 4,2%, jättes suuremad mineraalsed jäätmed arvestusest välja on tulemuseks 1,4% suurune kasv
- Peamised jäätmeteket mõjutavad tegurid on üldine majanduslik olukord ning rahvaarvu muutus
- Jäätmetekke maht ja koostis sõltub eelkõige piirkonna tavadest, kliimast, elutingimustest ja majanduslikust tasemest
- Riikide vahel suured erinevused nii jäätmetekke mahus kui trendides, näiteks:
 - EL riikidest tekib enim jäätmeid Soomes (21 t/in) kõige vähem Portugalis (1,5 t/in)
 - 2010-2020 suurenes jäätmeteke 16 EL liikmesriigis, 11 vähenes

\ EESTIS ON JÄÄTMEKE LANGUSTRENDIS, KUID OLMEJÄÄTME NING EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTME TEKE ON SUURENENUD

JÄÄTMEKKE JAOTUS EESTIS 2020

Olmejätmed 3%

Muud tavajätmed 28%

Ohtlikud põlevkivijätmed 8%

Lend- ja koldetuhk 29%

Aheraine 30%

Muud ohtlikud jätmed 2%

- ~ 80% tekkivatest jätmetest seotud põlevkivitööstusega
- Alates 2018. a on jäätmeteke Eestis langemas, osaliselt seotud põlevkivitööstuse tootmismahutude langusega
- Üldisest langustrendist hoolimata **olmejätmete, ohtlike jätmete ning ehitus- ja lammutusjätmete teke suurenenud**
- Edasiste arengute prognoosimist raskendab ebastabiilne olukord maailmas (COVID-kriis, Venemaa sõda Ukrainas), kuid eelduslikult:
 - põlevkivitööstuse jätmete teke ja osakaal väheneb seoses EL kliimanetraalsuse eesmärgi ja kliimavaldkonna suundumustega
 - olmejätmete, ehitus- ja lammutusjätmete ning pakendijätmete kogused kasvavad või stabiliseeruvad
- Eestit iseloomustab olmejätmete suure tähelepanu pööramine, elanikkonna teadlikkuse kasv ning ringmajanduse põhimõtete üha suurem rakendamine

JÄÄTMETE, SH OHTLIKE JÄÄTMETE TEKE 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2021*
Kogu jäätmete teke	22,09	24,72	24,44	25,22	23,52	20,21	16,70	12,94
Tavajäätmete teke	11,61	15,49	14,69	14,14	12,55	12,03	15,03	11,34
Ohtlike jäätmete teke	10,48	9,23	9,75	11,08	10,97	8,18	1,67	1,59
Ohtlike jäätmete tekke osakaal, %	47%	37%	40%	44%	47%	40%	10%	12%
Ohtlikud põlevkivijäätmed kokku:	10,22	8,97	9,52	10,80	10,56	7,77	1,29	1,26
Ohtlike põlevkivisektori jäätmete osakaal	98%	97%	98%	97%	96%	95%	77%	79%
Jäätmete teke (v.a põlevkivisektor)	11,87	15,75	14,92	14,42	12,96	12,44	10,48	6,20
sh ohtlike jäätmete teke	0,26	0,26	0,23	0,28	0,41	0,41	0,39	0,33
sh tavajäätmete teke	11,61	15,49	14,69	14,14	12,55	12,03	10,09	5,87
Ohtlike jäätmete tekke osakaal, %	2%	2%	2%	2%	3%	3%	4%	5%

OHTLIKUD JÄÄTMED VÕIVAD OLLA OHTLIKUD INIMESE TERVISELE, VARALE VÕI KESKKONNALE

Jäätmed liigitatakse ohtlikeks, kui need võivad Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1357/2014 lisas nimetatud vähemalt ühe ohtliku omaduse tõttu olla ohtlikud inimese tervisele, varale või keskkonnale

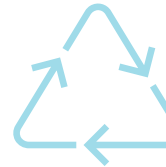
EK MÄÄRUSE (EL) NR 1357/2014 LISA ALUSEL LOETAKSE OHTLIKEKS JÄÄTMEID, MILLEL ON JÄRGNEVAD OMADUSED:

- Plahvatusohtlik
- Oksüdeeriv
- Tuleohtlik
- Ärritav (nahka ärritav ja silmi kahjustav)
- Mürgisus sihtelundi suhtes/hingamiskahjustusi tekitav mürgisus
- Äge mürgisus
- Kantserogeenne
- Söövitav
- Nakkust tekitav
- Reproduktiivtoksiline
- Mutageenne
- Eraldab väga mürgiseid gaase
- Sensibiliseeriv
- Keskkonnaohtlik
- Jäätmed, millel võivad ilmnedä ülalnimetatud ohtlikud omadused, kuid mis ei esine algsetes jäätmetes otseselt

OHTLIKUD JÄÄTMED TEKIVAD:

Tootmisettevõtete tegevuse käigus

Jäätmekäitluse tulemusena

Kodumajapidamises

\ OHTLIKUD JÄÄTMED MOODUSTAVAD 10% KOGU JÄÄTMEKKEST

AASTATEL 2014-2019

- Tekkis Eestis ohtlikke jäätmeid keskmiselt 10 miljonit tonni aastas
- Ohtlikud jäätmed moodustasid 42,5% kogu jäätmetekkest
- Suurim osa ohtlikest jäätmetest tekkis seoses põlevkivi kasutamisega – põlevkivituhk, poolkoks ja fenoolvesi
- Põlevkivituhk moodustas 90% tekkivatest ohtlikest jäätmetest

AASTATEL 2020-2021

- Alates 2020 liigitatakse põlevkivituhk tavajäätmeteks ning seetõttu langes ohtlike jäätmete teke 30%
- 2020. aastal tekkis Eestis ohtlikke jäätmeid 390 000 tonni, jäätmete teke on suurenenud (varem keskmiselt 275 000 t/a)
- Ohtlikud jäätmed moodustavad kogu jäätmetekkest 2021. a 12% (5%, kui jätta välja peamised põlevkivi töötlemisega seotud jäätmed poolkoks ja fenoolvesi)
- Ohtlike jäätmete teke on aasta-aastalt suurenenud

PEAMISED TEKKIVAD OHTLIKUD JÄÄTMED ON:

- Õli sisaldavad jäätmed
- Ohtlike ainetega saastunud pinnas
- Ohtlike vedelike sisaldavad romusõidukid
- Ohtlike ained sisaldavad või nendega saastunud ehitusmaterjalid
- Jäätmete põletamisel tekkinud jäätmed
- Jäätmete füüsikalise-keemilisel töötlemisel tekkinud jäätmed
- Jäätmete mehhaanilise töötlemise jäätmed

OHTLIKE JÄÄTME TEKKE SUURENEMIST PÕHJUSTAVAD:

- Tarbimise ja renoveerimise kasv
- Jääkreostuste likvideerimine (keskkonnaprogrammi toetustega)
- Kaubavedude mahu suurenemine
- Keskkonnajärelevalve tulemusel tuvastatud jäätmed
- Jäätmete import

\ OHTLIKKE JÄÄTMEID TEKIB ENIM TALLINNAS JA HARJUMAAL

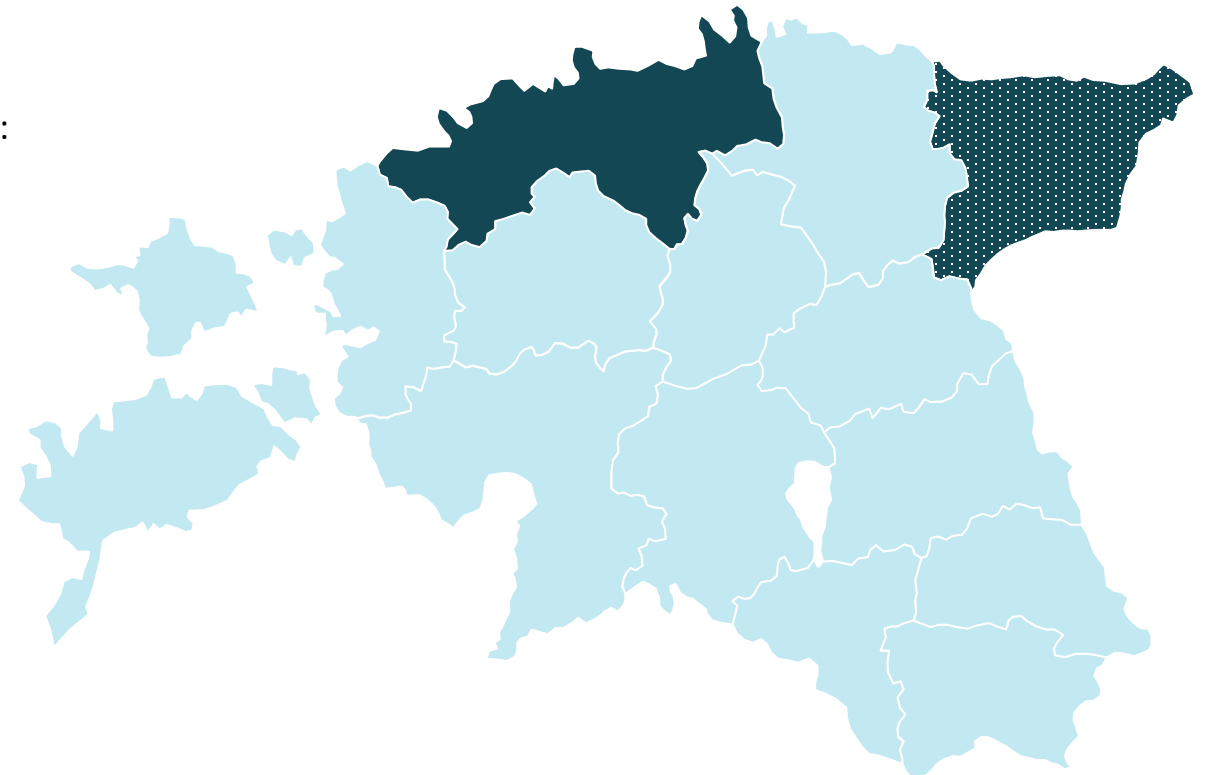
Kui põlevkivitööstus välja jätta, on ohtlike jäätmete teke kontsentreerunud **peamiselt Tallinnasse ja Harjumaale**

Harjumaal tekkis 2019. aastal ohtlikke jäätmeid 205 711 tonni, sh:

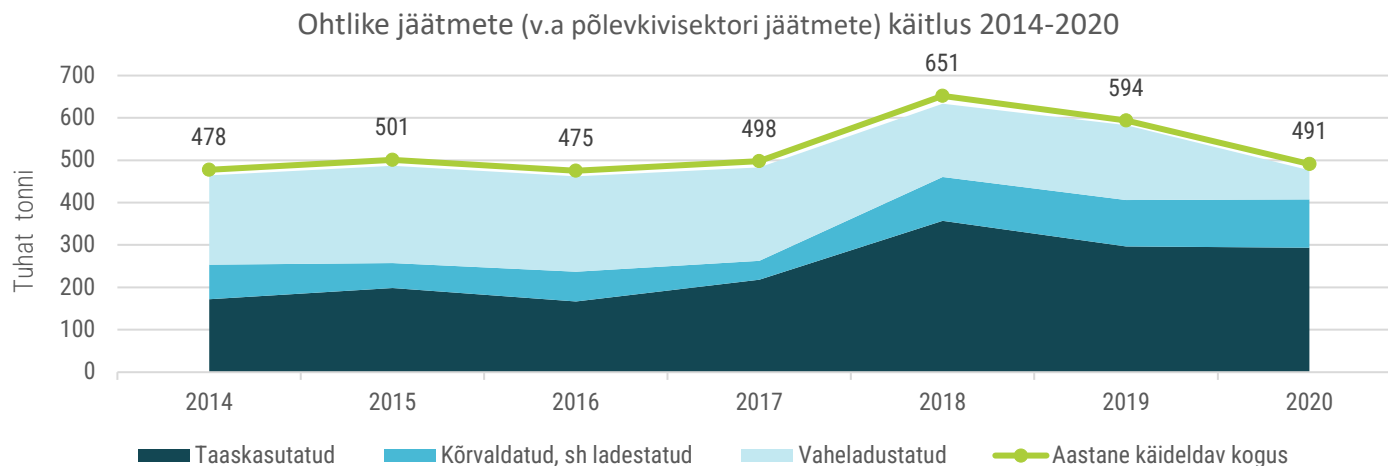
- 92 233 tonni veo- ja hoiumahutite jäätmed
- 47 675 tonni saastunud pinnase jäätmed
- 11 810 jäätmete põletamisel tekkinud jäätmed.

Ida-Virumaal tekkis 2019. aastal 147 109 tonni ohtlikke jäätmeid, seejuures

- 2019.a. ca 36% kogu Eesti põlevkivitööstuse välistest ohtlikest jäätmetest
- Väljaspool põlevkivitööstust on Ida-Virumaa jäätmete ke kontsentreeritud vaid üksikutesse jäätmeliikidesse.

OHTLIKE JÄÄTMETE KÄITLUS ON SUURENENUD, KESKMISELT 1/3 OHTLIKEST JÄÄTMETEST TAASKASUTATAKSE

2018-2020 taaskasutati Eestis ohtlikest jäätmetest

33%

ALATES 2018. AASTAST ON KÄIDELDAVATE OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUS SUURENENUD

- 2014-2017 käideldi keskmiselt 487 653 t ohtlike jäätmeid aastas, so 25%
- Alates 2018 käideldakse keskmiselt 578 762 t/a, so 33%

OHTLIKE JÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTT

- Eestis teostatakse edukalt pliiakude ja saastunud pinnase ringlussevõttu
- Suurenemas on lahustite ringlussevõtt
- 98,4% õli sisaldavatest jäätmetest suunatakse kütusekomponentide tootmiseks

\ KÄIDELDUD JA TAASKASUTATUD OHTLIKE JÄÄTME KOGUSED 2019-2020

		2019	2020	2021
Süsivesinikke sisaldavad setted (R3m)	Aastane käideldav kogus	101 499,822	81 669,702	66 534,706
	Taaskasutatud	95 852,566	78 844,710	64 552,798
Õli/vesiemulsioonide setted (R3m)	Aastane käideldav kogus	22 686,072	27 340,653	22 095,227
	Taaskasutatud	20 666,182	26 137,121	21 238,359
Kasutuselt kõrvaldatud sõidukid (R12s)	Aastane käideldav kogus	22 974,558	22 515,671	32 860,302
	Taaskasutatud	21 235,387	19 465,131	30 984,2
Patareid ja akud (pliiakud) (R4)	Aastane käideldav kogus	21 683,926	20 975,283	24 595,66
	Taaskasutatud	18 472,961	18 884,888	19 898,112
Pinnas (R5o)	Aastane käideldav kogus	50 309,374	94 909,672	83 664,263
	Taaskasutatud	27 238,134	44 470,951	16 938,197
Süvenduspinnas (R5o)	Aastane käideldav kogus	43 947,840	93 546,740	50 000
	Taaskasutatud	16 584,100	71 046,740	0

OHTLIKE JÄÄTME PÕLETAMINE ENERGIAKASUTUSEKS ON OLULISELT VÄHENENUD

OHTLIKE JÄÄTME PÕLETAMINE ENERGIAKASUTUSEKS

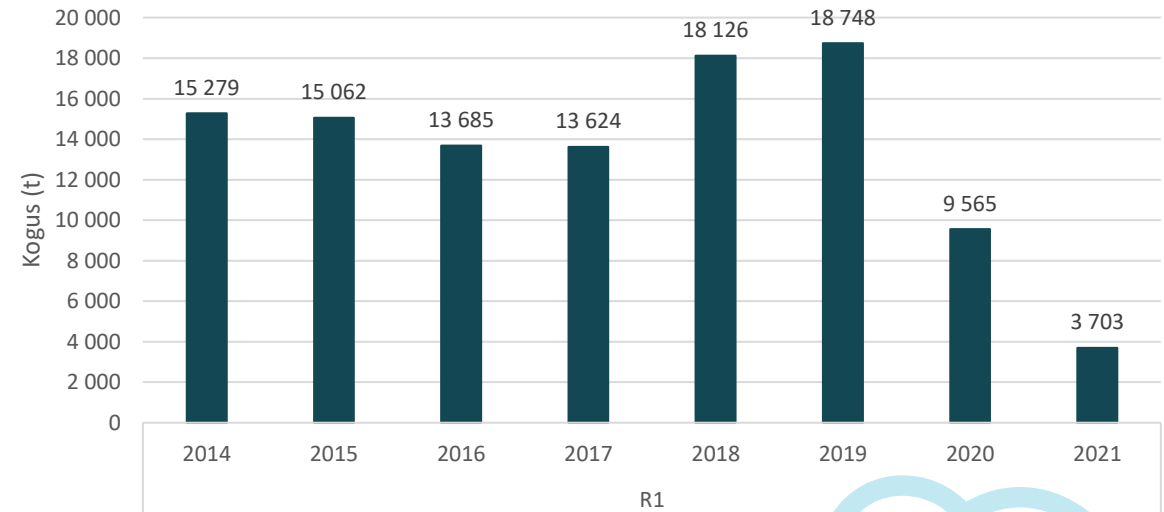
Oluliselt vähenenud:

- 2019. a 18 748 tonni
- 2020. a 9565 tonni
- 2021. a 3704 tonni

Ohtlike jäätmete põletamist teostasid 2018-2020 kolm ettevõtet

- 2019. a põletati 13 523 t Kunda Nordic Tsement AS koospõletusjaamas tahke alternatiivkütusena
- 01.03.2020 lõpetas Kunda Nordic Tsement AS jäätmete põletamise oma käitises
- Alates 2020. a tegutseb üks ohtlike jäätmete põletustehas võimusega 2000-2400 t/a (Epler ja Lorenz AS)
- Lisaks saastunud puidu põletamise võimsus 6600 t/a (SW Energia OÜ)

Ohtlike jäätmete põletamine 2014-2021

\ OHTLIKKE JÄÄTMEID KÕRVALDATAKSE AASTAS KESKMISELT 108 921 TONNI

Ohtlikud jäätmed, mida võib või saab põletada, kõrvaldatakse põletamise teel

Ohtlikud jäätmed, mille taaskasutamine ei ole lubatud (POS sisaldavad jäätmed) ning mida ei saa põletamise teel kõrvaldada, kõrvaldatakse ladestamise teel

OHTLIKE JÄÄTMEDE KÕRVALDAMISE KOGUSED ON KOOS JÄÄTMEDEKKE SUURENEMISEGA KASVANUD

- Aastatel 2014-2017 kõrvaldati ohtlikke jäätmeid keskmiselt 63 505 t/a, 2018-2020 keskmiselt 108 921 t/a
- Ohtlike jäätmete kõrvaldamise kogust on suurendanud saastunud pinnase ladestamine ning ohtlike aineid sisaldavate gaasipuhastusjäätmete ladestamine.

LADESTAMISE TEEL KÕRVALDATAVAD OHTLIKUD JÄÄTMEID ON:

- Ohtlike jäätmete ja tavajäätmete põletamisel tekkivaid jääkproduktid
- Ohtlike aineid sisaldavad jäätmete mehaanilise töötlemise jäägid
- Ohtlike aineid sisaldavad jäätmete füüsikalise-keemilise töötlemisel tekkinud setted
- Ohtlike aineid sisaldavad elektri- ja elektroonikajäätmete osad
- Tootmise käigus tekkinud ohtlike aineid sisaldavad jäätmed, saastunud pinnas ja saastunud süvenduspinnas
- Asbesti sisaldavad ehitus- ja lammutusjäätmed

VAIVARA OHTLIKE JÄÄTMEDE KÄITLUSKESKUS

- Ainuke ohtlike jäätmete prügila Eestis
- Aastas ladestatakse keskmiselt 8210 tonni ohtlike jäätmeid
- Veel võimalik ladustada 30 tuhat tonni ohtlike jäätmeid, st ladustusvõimekus paari aasta pärast lakkamas
- Võimalik suunata ladestatav asbest vastava looga tavajäätmete prügilatesse

\ OHTLIKE JÄÄTMEDE VAHELADUSTAMINE ON KAHANENUD, AASTAS EKSPORDITAKSE KESKMISELT 11 197 TONNI OHTLIKKE JÄÄTMEID,

VAHELADUSTAMINE

- 2014-2019 vaheladustati keskmiselt 205 996 tonni aastas
- 2020. a langes vaheladustamine 68 856 tonnile, 2021. aastal on vaheladustamine taas 2,1% kasvanud
- Jäätmete kuhjumist (ladudes seisvat ja käitlemata jäätmete kogust) mõjutavad
 - jäätmete põletamise võimekuse langus
 - ekspordi probleemid
 - ohtlike ainetega saastunud pinnase ja süvenduspinnase käitlus
- 2021. a moodustasid ohtlike jäätmete laoseisust 81% ohtlike ainetega saastunud pinnas ja süvenduspinnas
- Vaheladustamine on kasvanud:
 - Keemiliste reaktsioonide jäägid
 - Patarei ja akujäätmed
 - Pliiakud
 - Sortimisjäätmed
 - Saastunud puit
 - Töödeldud ohtlikud jäätmed

ESKPORT

- Ohtlikud jäätmed, mille käitlemiseks Eestis võimekus puudub, eksporditakse taaskasutamiseks ja ringlussevõtuks teistesse EL riikidesse
- Ohtlike jäätmeid eksporditakse keskmiselt 11 197 tonni aastas, so 1,8% kogu jäätmeekspordist
- Eestist eksporditakse liikmesriikides asuvatesse käitistesse
 - patareijäätmed
 - Kemikaalijäätmed
 - elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmeid
 - õli sisaldavaid jäätmeid
 - lampe ja muud elavhõbedat sisaldavad jäätmeid
 - tervishoiujäätmed
 - pinnakatmisel tekkivad jäätmed
 - ohtlike aineid sisaldavad mehaanilise töötlemise jäägid
- Ohtlike jäätmete riikidevaheline vedu on oluline jäätmekäitluse võimalus
- Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku keelata jäätmete kõrvaldamine teistes liikmesriikides, välja arvatud juhul, kui teatud tingimused on täidetud

OHTLIKE JÄÄTME TE RINGLUSSEVÕTUKS EI OLE SEATUD SIHTARVE EI EESTIS EGA EL TASANDIL, KUID OLULINE ON PÖÖRATA TÄHELEPANU JÄRELEVALVELE

REGULATSIOONID

- Saastunud pinnase taaskasutamiseks kehtestati 28.06.2019 veeseaduse § 83 alusel määruse nr 26 „Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases“, saastunud pinnast töödeldakse seni, kuni see vastab määru ses sätestatud normidele misjärel saab seda kasutada maastiku kujundamisel, haljastuses või mujal
- Õli sisaldavate jäätmete taaskasutamise suurendamiseks kehtestati 29.05.2019 jäätmeseaduse § 21 lõike 2 ja toote nõuetele vastavuse seaduse § 5 lõike 4 alusel Keskkonnaministri määrus „Õli sisaldavate jäätmete jäätmeks oleku lakkamise kriteeriumite kehtestamine“
- POS-idega saastunud jäätmete taaskasutamine, sh ringlussevõtt, on üldjuhul keelatud, POS-id jäätmetes tuleb pöör dumatult muundada või hävitada nii, et need ei jõua keskkonda või ainen a, segu koostisainena või uute toodete koostises uuesti turule

JÄRELEVALVE

- Tähelepanu tuleb pöörata nii ohtlike jäätmete käitlejate tegevusele kui kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjas sätestatud ohtlike jäätmete käitlemise nõuete täitmisele, et ohtlikud jäätmeid ei seisaks laos ning liiguksid vastavat keskkonnakaitseluba omavale isikule.
- Jätkata tuleb kompleksluba ja keskkonnakaitseluba omavate ohtlike jäätmete käitlejate laoseisude kaardistamisega ning laoseisude järelevalvega. Kontrollitavates ettevõtetes tuleks kontrollida ohtlike jäätmete üleandmist ning selgitada välja miks on ohtlikud jäätmed lattu seisma jäänud.
- Jäätmekäitleja ülesanne on kontrollida sisendmaterjali ja veenduda, et jäätmed sobivad ringlusse võtuks ja taaskasutamiseks. Kui jäätmed sisaldavad selliseid aineid, mida jäätmekäitleja kasutatava tehnoloogiaga ei ole võimalik jäätmetest eraldada, siis tuleb leida nendele jäätmetele alternatiivne kasutus. Kui peale jäätmete käitlemist ikkagi selgub, et ei saavutatud sobivat kvaliteeti, tuleb leida nendele jäätmetele teine taaskasutusviis. Oluline on teostada ohtlike jäätmete ringlussevõtu ja taaskasutamise osas järelevalvet.

\ OHTLIKE JÄÄTME TE TAASKASUTUS ON SUURENENUD, KUID ON ENDISELT LIIGA MADAL

VALDKONNA TUGEVUSED

- Ohtlike jäätmete taaskasutus on suurenenud
- Hästi korraldatud ja toimiv ohtlike jäätmete liigiti kogumine
- Riik on taganud valmiduse ohtlike jäätmeid vastu võtta ja vajadusel erakorralistele olukordadele reageerida

VALDKONNA KITSASKOHAD

- Ohtlike jäätmete käitlejaid on Eestis vähe ning taaskasutus ja ringlussevõtt on madal
- Riigipoolne valmisolek ohtlike jäätmeid ladestada on paari aasta pärast lõppemas, kuid puuduvad kokkulepped erasektori ja naaberriikidega ohtlike jäätmete edasiseks käitluseks
- Ebapiisavad jäätmehoolduse meetodid, mis pärsib ohtlike jäätmete ringlussevõtu võimalusi
- Pädevus ohtlike jäätmete käitluse valdkonnas